

isabet
YAYINLARI

Tarih

6

AÇIK ÖĞRETİM LİSESİ

Kolay
anlaşılır

Video Konu
Anlatımı

Çözümlü
Testler

Güncel Çıkış
Sorular

isabet

YAYINLARI

AÇIKÖĞRETİM LİSESİ

TARİH 6

KONU ANLATIMLI SORU BANKASI

Copyright ©

İSABET YAYINCILIK ve EĞİTİM HİZMETLERİ SAN. TİC. A.Ş

Bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayımlayan şirketin önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır. Bu kitabın tüm hakları **İsabet Yayıncılık ve Eğitim Hizmetleri San. Tic. A.Ş.**'ye aittir.

MEB

Bu kitaptaki çıkmış soruların her hakkı **MEB Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğüne** aittir. Hangi amaçla olursa olsun, tamamının veya bir kısmının kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, herhangi bir yolla çoğaltılması ya da kullanılması, yayımlanması **MEB Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün** yazılı izni olmadan yapılamaz. Bu yayın izni telif ücreti ödenerek alınmıştır.

ISBN

978-625-7269-65-0

Yazarlar

İsabet Komisyon

Dizgi & Grafik

İsabet Dizgi

Baskı Yeri ve Cilt

WPC Matbaacılık

Matbaa Sertifika No: 50884

İnternet Hesapları

www.isabetyayinlari.com

bilgi@isabet.com.tr

[isabet.yayincilik](https://www.instagram.com/isabet.yayincilik)

[@isabetyayinlari](https://twitter.com/isabetyayinlari)

isabet AKILLI
TAHTA

www.isabetsdijital.com

SUNUŐ

Deęerli ArkadaŐlar,

İsabet Yayınları olarak Açık Öğretim Lisesi sınavlarına en kolay şekilde hazırlanabilmeniz için **KONU ANLATIMLI SORU BANKASI** kitaplarını hazırladık.

Bu kitabı, **MEB müfredatına tamamen uygun, kolay, anlaşılır ve akılda kalıcı** şekilde hazırladık. Ayrıca önemli yerleri vurgulayıp "tablo", "resim" ve "**uyarı**"larla konunun dikkatinizi çekmesini amaçladık.

Konuları anlatırken **çıkış soruları çözümleriyle** beraber verdik.

Her konunun ardından testleri çözümleriyle öğrendiklerinizi ölçebilirsiniz.

Ayrıca bu kitabın ders anlatım soru çözümleri videolarını **isabetyayinlari.com** adresinden izleyebilirsiniz. Bu kitabın dijital sürümünü **isabetsijital.com** adresinde bulabilirsiniz.

İsabet Yayınları ile yolunuz da AÇIK, ufkunuz da!

Hayat boyu başarılar dileriz...

İÇİNDEKİLER

TARİH - 6

Devrimler Çağında Değişen Devlet - Toplum İlişkileri.....	5
Sermaye ve Emek.....	29
XIX. ve XX. Yüzyılda Değişen Gündelik Hayat.....	39
Cevap Anahtarı.....	47

İhtilaller Çağı

Fransız İhtilali Yeni Çağ'ın kapanmasına Yakın Çağ'ın başlamasına neden olan, yaydığı fikirler ile tüm dünyayı etkileyen önemli bir olaydır.

1. Ekonominin bozulması
 2. Kralın halka baskı yapması
 3. Halk arasındaki eşitsizlik
 4. Fransız aydınlarının etkisi
 5. Amerika ve İngiltere'nin etkisi
 6. Etejenero sorunu
- 5 Mayıs 1789'da toplanan Etats Generaux'daki (Etejenero) halk temsilcileri, halkın yüzde doksan altısını temsil ettiklerini söyleyerek kendilerinden oluşan meclisi "Ulusal Meclis" olarak ilan etti. Ulusal meclis, egemenlik hakkını halk adına ele alarak kendilerinin rızası olmadan halktan hiçbir vergi toplanamayacağını bildirmiştir. Kurucu meclisin çıkardığı yasalarla Fransa'da eşitliğe dayanan yeni bir toplum düzenine geçilmiştir.
 - "İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi"ni ilan eden kurucu meclis, bir anayasa hazırlamış ve bu anayasa 1791'de kral tarafından da onaylanmıştır. Fransa'nın bu ilk anayasasıyla, egemenlik hakkı halka verilmiş ve güçler ayrılığı prensibi kabul edilmiştir. Böylece Fransa'da mutlak monarşiden "Meşrutî Monarşiye" geçildi.
 - İhtilalin Sonuçları Fransız İhtilali'nin sonucunda dünyaya, milliyetçilik (nasyonalizm), eşitlik, adalet, özgürlük, demokrasi, millî egemenlik gibi kavramlar yayılmış, ulus devletleri ortaya çıkmış imparatorluklar parçalanmaya başlamıştır.

Fransız İhtilali'nin İmparatorluklara Etkisi

- Ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı oluşan Fransız İhtilali beraberinde ulus, milliyetçilik, millî egemenlik, demokrasi, laiklik, adalet gibi kavramları getirdi.
- İhtilalin ülkelerini etkilemelerinden çekinen devletler Avrupa'da Fransa'ya savaş açtı.
- Fransız İhtilali, özellikle çok uluslu yapıları olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rusya ve Osmanlı Devleti'ni etkiledi.
- Avusturya, Macarların bağımsızlık hareketini kanlı bir şekilde bastırılmış ve Macaristan yeniden Avusturya'ya bağlanmıştır.
- Macar İsyanı'nın bastırılmasından sonra bağımsızlık taraftarlarından bir kısmı Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır.
- Rusya da Lehistan'ın bağımsızlık hareketine tepki göstermiş, bağımsızlık hareketlerini kanlı bir şekilde bas-

tırmıştır. Rusya'nın bastırıldığı Lehistan İsyanı'ndan kaçan Lehler de Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır.

- Bu mültecilerin Avusturya ve Rusya tarafından Osmanlı Devleti'nden geri istenmesi ve Osmanlı Devleti'nin bu talebi reddetmesi ile "mülteciler sorunu" ortaya çıkmıştır.
- Fransız İhtilalinin etkisi ve Avrupalıların kışkırtması ile çıkan azınlık isyanları, devamında Balkan ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmalarına ve devlet sınırlarının Meriç Nehri'ne kadar gerilemesine sebep oldu.
- Fransız ihtilali fikirleri Osmanlı'da ilk olarak eğitim veren yabancı subayların etkisiyle yayılmaya başladı. Avrupa'da eğitim gören Genç Osmanlıların da etkisiyle 1839 yılında Tanzimat Fermanı ilan edildi. İhtilalci fikirlere sempati ile bakan ve kendilerine "Genç Osmanlılar (Jön Türkler)" diyen bir grubun çalışmaları ile ilk Osmanlı anayasası, Kanuni Esasi ve I. Meşrutiyetin ilanına zemin hazırlandı. 1900'lü yıllarda İttihat ve Terakki Partisi mensuplarının baskısı ile II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte Osmanlı coğrafyasında "Türkçülük" akımı yayılmaya başladı.
- Mısır'a ulaşmış, Balkanları ele geçirmek ve Doğu Akdeniz'de Fransız hâkimiyeti sağlamak isteyen Napoleon, Osmanlı Devleti'ndeki Hristiyan topluluklar arasında bağımsızlık düşüncesinin yayılmasını istemiştir.
- Bu dönemde Osmanlı Devleti'nde Sırp, Yunan, Bulgar ve Karadağ isyanları yaşandı.

Sırp İsyanı (1804-1817) 1812 Bükreş Antlaşması

Sırp İsyanı, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan bu antlaşmayla Sırlara ayrıcalıklar verilmiştir. Böylece Osmanlı tarihinde ilk defa bir Hristiyan topluluğu bağımsızlık için harekete geçmiştir.

Yunan İsyanı (1820-1829) 1829 Edirne Antlaşması

Fransız İhtilali'nin etkisi ve Avrupalı devletlerin kışkırtması sonucu Rumlar Mora'da isyan etti. Osmanlı bu isyanı Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın yardımı ile bastırdı. Avrupalı Devletler Rum isyanına destek vermek için, Navarin'de bulunan Osmanlı Donanması'nı yakmıştır.

NOT

Rumlar Osmanlı'ya isyan eden ikinci azınlık, ancak ilk bağımsızlık kazanan azınlıktır. (1829 Edirne Antlaşması)

Sanayi Devrimi

İlk defa 18. yüzyılda İngiltere’de tekstil ve dokuma alanında çıkmıştır. Kol gücüne dayalı üretim tarzından fabrikasyon üretime geçmek demektir.

Sanayi İnkılabı’nın sonuçları

1. Hızlı ve seri üretim başlamıştır.
2. Fiyatlar ucuzlanmış ürünler çoğalmıştır.
3. Hammadde ve pazar arayışı başlamıştır.
4. Köyden kente göç başlamıştır.
5. İşçi sınıfı ortaya çıkmıştır. Haklarını almaya çalışan ve sendikalaşan işçi sınıfı Avrupa’da yeni siyasi olayların çıkmasında etkili olmuştur.

Yeni İhtilallere Giden Yol

Fransız İhtilali’nin milliyetçilik ve özgürlük düşünceleri bütün Avrupa devletlerini etkilemiştir. Kendileri için yıkıcı olan bu düşünceleri engellemek isteyen Avrupalı devletler, 1815 Viyana Kongresi (Meternich Sistemi) kararlarıyla eski düzeni sürdürmeye çalışmıştır. Bu durum özgürlük düşüncelerini geniş ölçüde benimsemiş bulunan Avrupa toplumlarında, otoriteye karşı tepki oluşturmuştur.

Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan liberalizm ve milliyetçilik gibi fikir akımlarından beslenen yeni güçler; Avrupa’da Orta Çağ’dan beri hâkim olan monarşi, kilise ve feodaliteye karşı mücadele etmiştir. Bu güçler arasında yaşanan çatışmalar sonucunda Avrupa’da 1830 ve 1848 İhtilalleri yaşanmıştır.

1830 İhtilalleri

Halkın haklarının kral tarafından kısıtlanmak istenmesi üzerine Fransa’da çıkmıştır. 1830 İhtilali sonrasında özgürlükler ve liberalizm daha da gelişmiştir. Fransa’da daha demokratik bir yönetim kurulmuş ve ihtilal başarıyla sonuçlanmıştır. İhtilal diğer Avrupa ülkelerine sıçramış Burjuvazi soylulara karşı büyük bir güç kazanmıştır. Fransa ve İngiltere’de işçi sınıfı bağımsız bir güç olarak ortaya çıkmıştır.

İhtilaller sonrası;

Avusturya, Prusya ve Rusya aralarında “Monarşiyi” savunan baskıcı “Doğu Blokunu”; İngiltere, Fransa, İspanya ve Portekiz, “Liberalizmi” savunan “Batı Blokunu” oluşturdular.

1848 İhtilalleri

Milletler arası ticaretin artması ve ulaşımın kolaylaşması ihtilalci fikirlerin Avrupa’da etkisini ve yayılımını arttırdı.

1848

İlk olarak Fransa’da başlayan 1848 İhtilallerinde liberalizmin yanında milliyetçilik ve sosyalizm akımları etkili olmuştur.

Mutlakiyet yönetimleri önemli ölçüde sona ermiş veya çözümlenmiş anayasalarla kralların yetkileri sınırlandırılmıştır.

Modern Siyasal İdeolojiler

Siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan ve bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral ve estetik düşünceler bütününe “ideoloji” denir.

Liberalizm

Özgürlük, serbestlik anlamlarına gelen liberalizm, insanların özgürlüğünü savunan bir düşünce sistemidir.

- Thomas Hobbes, Liberal akımın doğmasını,
- John Locke, Liberalizmin siyasi bir teori olarak ortaya çıkmasını
- Adam Smith ise ekonomik liberalizm kavramını ortaya çıkmasını sağlamıştır.
- Liberalizm, laiklik ile birlikte tüm bireylerin eşit olması savunuldu.

Kapitalizm

Serbest piyasa ekonomisi veya serbest girişim ekonomisidir. Özel teşebbüse ve piyasa serbestliğine dayalı bir ekonomi sistemidir. Amaç üretilen malları, en yüksek kar ile, serbestçe satmaktır.

Karl Marx ve Friedrich Engels, Kapitalizme karşı sert eleştiriler yaptı. Bu düşünürlerin eserleri, sosyalizm ve komünizm fikirlerinin kaynağı oldu.

Sosyalizm

Sosyalizm, kapitalizme bir tepki olarak doğan ve kapitalizmin özel mülkiyet, piyasa ekonomisi ve kâr esasına karşı çıkan bir ideolojidir. Sosyalizmin amacı;

- Eşitsizliği giderme,
- Servet ve refah farklarını ortadan kaldırma,
- Üretim araçlarını toplumun mülkiyetine geçirme, gibi amaçlar götüüyse de uzun yıllar fikrî planda kaldı.

Sosyalizm;

- İngiltere’de Sanayi Devrimi’nin sonucunda,
- Fransa’da ise ihtilal sonrası fikir akımları ile birlikte ortaya çıktı. Fransa’da en önemli savunucusu Henri de Saint Simon’dur
- Dünyadaki ilk sosyalist devrim 1917’de Vladimir İlyich Lenin liderliğinde Rusya’da Bolşevik Devrimi ile birlikte gerçekleşti.

Marksizm

Bilimsel Sosyalizmdir. Fikir babaları Karl Marx ve Friedrich Engels’tir. İşçi sınıfını ön plana çıkaran Karl Marx, bu sınıfa kapitalizmi yıkıp yeni bir düzeni oluşturma görevi verir.

Marksizm'de irade, bireylere veya belirli bir gruba değil, işçi sınıfına verilmiştir.

Siyasi İdeolojilerin Toplumsal Etkileri

Liberalizm hareketi Avrupa'da insanları Cumhuriyet idaresiyle yönetilme fikrine de ulaştırmıştır.

Liberalizm Avrupa'da güzel sanatları da etkiledi.

Romantizm akımı bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Sosyalizmin etkisi ile 1864'te İngiltere'nin Londra kentinde Uluslararası İşçi Birliği kuruldu. Daha sonra Almanya ve Fransa'da işçilere sendika kurma hakkı verildi.

Coğrafi Keşifler ile kapitalizm için gerekli olan servet biriktirildi. Bilimsel gelişmeler, üretim araçlarındaki gelişmeler ve ulaşım-dağıtım araçlarındaki ilerlemeler Sanayi İnkılabı'na yol açtı. Sanayi İnkılabı da Avrupa'da tüccarlar ve sanayici sınıfın güçlenmesine yol açtı. Artan ham madde ve Pazar ihtiyacı sömürgecilik yarışına ve 1.Dünya Savaşına neden olmuştur.

Marksizm ilk olarak Vladimir Lenin önderliğinde Rusya'da, 1917 yılında sosyalist devrimle yönetime egemen oldu. "Büyük Proleter Kültür Devrimi" ile Mao Zedong liderliğinde Çin'de ortaya çıktı (1966-1976) Komünizm SSCB baskısı ile otuzdan fazla devlette hüküm sürdü. Günümüzde komünizmden kurtulan ülkeler batı bloğuna yakınlaşmıştır.

Mutlak Monarşiden Anayasal Monarşiye Geçiş

Anayasal sistem ilk kez İngiltere'de XIII. yüzyılda doğmuş ve gelişmiştir (1215 Magna Carta). Amerika'daki bağımsızlık savaşı sırasında ilan edilen "Amerika Bağımsızlık Bildirgesi" Fransa'yı etkiledi. Burjuva sınıfı işçi ve köylülerin desteğini alarak Fransız İhtilali'ni başlattı. Fransız İhtilali ile Avrupa'da ilk kez bir kral ve kraliçe idam edildi. Avrupa'da Meternich sistemi ile ihtilalci fikirlere karşı mücadele edilmeye çalışıldıysa da, 1830 ve 1848 ihtilalleri ile Mutlak monarşilerin önemli kısmı yıkıldı bu durum özgürlükçü anayasaları ortaya çıkardı. Bir kısmı da yönetim şeklini yumuşatarak anayasal monarşiye geçti.

OSMANLI DEVLETİ'NDE MODERN ORDUYA GEÇİŞ

Zorunlu Askerlik Sistemi

Zorunlu askerlik sisteminin başlangıcı Fransız İhtilali'ne dayanırken modern ordu kurma fikri 16. yüzyılda Avrupalı düşünür Makyavelli tarafından ortaya atıldı.

Millî bir devlet kurma fikri, zorunlu askerliğe dayalı millî bir ordu kurma fikrinin doğmasına sebep oldu. Fransa'da cumhuriyetin ilanından sonra çıkan ayaklanmaları bastırmak için daha fazla askere ihtiyaç duyuldu. Bu ihtiyacı karşılamak için seferberlik kararnamesi ilan edildi. Karar-

nameye göre her Fransız erkek, asker kabul edildi. Bu kararname ile zorunlu askerlik uygulanmaya başlandı.

Ulus devletler zorunlu askerlikle güçlü bir ordu kurmayı hedefledi ve aynı zamanda farklı statülere bölünmüş topluluktan eşit vatandaşlığa geçişi sağladı. XIX. yüzyılda ulus devletler orduyu "milletin okulu" görmüşler ve orduyu halkı modernleştirme unsuru olarak kullanmışlardır. Fransa'da ortaya çıkan zorunlu askerlik uygulaması tüm Avrupa'ya yayıldı. Napolyon zorunlu askerlikte, milliyetçiliği kullanarak Güçlü bir ordu meydana getirdi.

Otto Von Bismarck milliyetçi akımın etkisiyle Alman birliğini kurdu. Disiplinli bir ordu ile sömürgeciliğe yöneldi.

XIX. yüzyılda bu sistem sayesinde devletler askeri gücünü ve halk üzerindeki kontrolleri artırmış, savaşlar daha yıkıcı hale gelmiştir. Ayrıca ulus devletler bu sistem ile merkezi yapılarını güçlendirmiştir.

Zorunlu askerlik sistemi: Ulus devletlerin profesyonel (daimî) ordusunun dışında veya bu ordusuna asker sağlamak amacıyla vatandaşları, devletin savunmasında belirli bir zaman için görevlendirmesidir.

1107

Avrupa'da askerliği zorunlu hale getiren ilk ülke Fransa'dır.

isabet

Osmanlı Devleti'nde Modern Ordu Kurma Çabaları

Osmanlı savaşlarda aldığı başarısız sonuçlardan dolayı 18. yüzyıldan itibaren batıyı örnek alarak ordusunu modernize etmeye başlamıştır. Bu sebebe bağlı olarak Osmanlı Devleti'nde batı tarzındaki ıslahat çalışmaları, daha çok askeri alanda uygulanmıştır. Osmanlı Devleti, Batı tarzı yeni ordu kurma projeleriyle askerî rekabete ayak uydurmaya çalışmış ve bunun yanında merkezî idarenin otoritesini artırmayı amaçlamıştır.

Nizam-ı Cedid Ordusu

Yeniçeri Ocağı, fonksiyonunu ve Osmanlı Devleti'nin güçlü olduğu dönemdeki etkinliğini yitirdi. III. Selim çağın gereklerine uygun, bütünüyle yenilenmiş bir ordu kurdu. Bu orduya da Nizam-ı Cedid adı verildi. Nizam-ı Cedid Ocağı için Üsküdar'da Selimiye Kışlası inşa edildi. Bu ordunun ihtiyacını karşılamak için İrade-i Cedid adında yeni bir hazine kurdu.

Osmanlı Devleti'nde Selimiye Kışlası ve Modern Topçu Ocağının temelini atan kişi de III. Selim oldu.

1107

Osmanlı'nın batı tarzı ilk ordusu Nizam-ı Cedid Ordusu'dur.

Yeniçeri Ocağı'nın Kaldırılması

II. Mahmut yeniliklerin önünde sürekli engel çıkaran, geçmişte birçok kere isyan eden, hatta padişahları katleden ve kuruluş amacından uzaklaşan Yeniçeri Ocağı'nı kaldırmak istemiş, fakat bunun için uygun ortam bulamamıştı. Yeniçeriler II. Mahmut Dönemi'nde isyan ederek saraya kadar yürümüşler, II. Mahmut'u hanedanın tek erkek üyesi kalmasından dolayı tahttan indirememişlerdi.

II. Mahmut'un yeni kurduğu "Sekbanı Cedit" ve "Eşkinici Ocağı" yeniçeri isyanlarıyla kapatıldı. Bu durum Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması için harekete geçilmesine ortam hazırladı. Padişah, ulema ve halkın desteğini de alarak İstanbul'daki Yeniçeri Kışlaları topa tutturdu. Halkında katıldığı bu gelişme ile Yeniçeri Ocağı kaldırıldı. Bu olaya **Vakayı Hayriye** denir (1826). Böylece yeniliklerin önündeki en büyük engel kaldırılmış oldu.

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye'nin Kurulması

II. Mahmut, Yeniçeri Ocağı'nı kaldırdıktan sonra Avrupa tarzında modern bir ordu olan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Ordusu'nu kurdu.

Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Ordusu zorunlu askerliğe tabi olduğundan, paralı askerlik sistemi kaldırılarak millî orduya geçişte önemli bir adım atılmış oldu. Asker ihtiyacı Müslüman halkın 15-25 yaş arası gençlerinden karşılanmaya başladı.

Kişinin askerlikten ayrılıp sivil hayata dönebilmesi, ticaret veya ziraatla uğraşabilmesi ve emekliliğe hak kazanabilmesi için on iki yıl askerlik hizmeti yapması gerekiyordu. Yeni ordunun üniforma, bot ve diğer teçhizatının karşılanması amacıyla feshane, debbağhane (deri imalathanesi) ve iplikhane adlarıyla imalathaneler kuruldu.

Askeri alanda, Prusya'dan piyade, süvari ve topçu subaylar getirildi. Modern harp sanatını öğrenmek amacıyla Avrupa'ya öğrenci gönderildi.

Bando İhtiyacını Karşılama Üzere Mehterhâne kaldırılarak yerine Mızıka-i Hümayun kuruldu (1834) ve başına İtalyan Giuseppe Donizetti getirildi. Yeni ordunun giderlerini karşılamak için "Asâkir-i Mansûre Hazinesi" kuruldu. II. Mahmut döneminde "Tıbbiye" ve "Harbiye" okulları açıldı.

1836 yılında askerî işleri görüşüp karara bağlayacak olan Dâr-ı Şûra-yı Askerî (Askerî Şûra) adlı yüksek danışma kurulu oluşturuldu.

Osmanlı Devleti'nde Zorunlu Askerlik Sistemi'ne Geçiş

Abdülmecid Dönemi'nde çıkarılan "Kura Kanunu'yla" 20-25 yaş arasındaki Müslüman erkekler zorunlu olarak askere alınmıştır. Böylece Fransa'da ortaya çıkan zorunlu askerlik uygulamasına Osmanlı Devleti de geçmiş oldu (1843).

Kurada ismi çıkarılan, kendi yerlerine "bedel-i şahsi" adıyla bir başkasını vekil olarak göndermesi mümkün olduğu gibi "bedel-i nakdî" ödemek suretiyle askerlik vazifesini, bedeli karşılığı yerine getirmeleri de mümkün hâle getirildi. Bu uygulamaya bedel-i askerî denir.

Osmanlı devlet adamları da Müslümanlarla gayrimüslimlerin aynı orduda görev yapmalarına sıcak bakmıyorlardı. Fakat Tanzimat Yönetimi Osmanlı birliğini korumak ve halkı kaynaştırmak için ilk kez Rumlara deniz kuvvetlerinde askerlik yaptırdı. Ancak yapılan baskılar ve azınlıkların duruma tepki göstermesi üzerine İslahat Fermanı'yla bedel-i nakdi ödemek şartıyla gayrimüslimler askerlikten muaf tutuldular.

ULUSALLAŞMANIN VE ENDÜSTRİLEŞMENİN SOSYAL ETKİLERİ

XIX. Yüzyılda Sosyal Hayattaki Değişimler

Nüfus ve Nüfuz

Sanayi İnkılabı'nın etkisiyle kırdan kente doğru başlayan göçler şehirlerde iş gücünün oluşmasını sağladı. Bu dönemde Avrupa'da nüfus hızla arttı.

Nüfusun hızlı bir şekilde artmasında;

- Doğum oranlarının yükselmesi,
- Salgın hastalıkların önüne geçilmesi,
- Ölüm oranlarının azalması,
- Ekonomik refahın oluşması,
- Ekonominin tarım ekseninden çıkıp sanayi ve diğer sektörlerle kayması,
- Sağlıklı beslenmeyle insan ömrünün uzaması,

gibi sebepler gösterilebilir.

Nüfus gücü temsil ettiği için devlet adamları ülkelerindeki nüfusu arttırmaya yönelik her türlü tedbiri almıştır.

Her devletin sahip olduğu birtakım millî güç unsurları vardır. Nüfusa bağlı millî güç unsurları arasında; askerî güç, ekonomik güç, siyasi güç, sosyal güç, teknolojik güç gibi nüfusa bağlı etkenler ile ve coğrafi durum gibi unsurlar vardır.

Nüfusun artmasının ülkelere sağladığı avantajlar şunlardır:

- Devletin askerî ve siyasi güç kazanması
- Ekonomide kalkınma için gerekli işçi gücüne sahip olunması
- Bir devletin askerî, siyasi, ekonomik alanlarda mevcut nüfusu kullanabilmesi
- Yeni ele geçirilen ülkelerde hem siyasi hem de ekonomik hâkimiyeti sağlayabilmesi
- Savaş gücünün insan sayısına orantılı olarak artması

Osmanlı Devleti'nde Ulaşım ve Haberleşme

Osmanlı'da elektrikli telgraf hattı ilk defa Abdülmecid Dönemi'nde, 1855 yılında İstanbul'u Avrupa'ya bağladı. Elektrikli telgraf Osmanlı Devleti'nde siyasi gücün merkezleşmesine yardımcı oldu, çünkü kısa bir sürede merkezden vilayetlerin ve sancakların valilerine, askerî birliklere ve jandarmalara emir göndermek çok daha kolaylaştı.

Sanayi devrimi ile birlikte Avrupalı devletler yüksek kapasiteli ucuz maliyetli ve güvenli bir taşıma sistemine ihtiyaç duymuştur. Buhar gücünün ulaşımında kullanılmasıyla treni icat etmişler ve böylece kapitalist devletler etkinliklerini ve güçlerini arttırmıştır.

İngiltere, kendine ait sömürge topraklarına rahatça ulaşabilmek için 1836 yılında İskenderiye'den Bağdat'a ve Basra Körfezi'ne dek uzanan demir yolu ağı kurmak istedi ancak Süveyş Kanalı'nın açılması ile bu demir yolu ağının yapımından vazgeçti. Osmanlı Devlet yöneticileri demiryolu yatırımıyla merkezi otoriteyi arttırmak, güvenliği sağlamak, vergileri toplamak, savaş döneminde cepheye asker sevkini kolaylaştırmak gibi faydalarını düşünmüşlerdir.

1807

Demiryolu denince II. Abdülhamit Han'ın hayalim dediği Hicaz Demiryolları akla gelmelidir.

Osmanlı Devleti demir yollarını Sanayi Devrimi sonrası Avrupa devletlerine imtiyazlar vermek suretiyle yaptırdı.

Demir Yolları

Osmanlı Devleti'nde ilk demir yolu ulaşımı 1851'de Kahire ve İskenderiye arasındaki hattın yapılmasıyla başladı.

Anadolu'da ilk demiryolu ulaşımı 1856 yılında İngiltere tarafından İzmir-Aydın Demir Yolu'nun inşasıyla başladı.

Osmanlı Devleti'nin Avrupa Kitası'ndaki ilk Osmanlı demir yolu İngiliz şirketlerinin 1856'da inşa ettiği Cenovalı Köstence Demir yoludur.

Osmanlı Devleti'nde en fazla demir yolu yapımı II. Abdülhamit Dönemi'nde Düyun-ı Umumiye İdaresi'nin kurulmasıyla başladı. 1872'de demir yolu yapım ve işletmesini gerçekleştirmek amacıyla da Demir Yolları İdaresi kuruldu.

Abdülhamit Han, Bağdat Demir Yolu ihalesini Almanlara vererek, İngiliz ve Ruslara karşı politik bir güç elde etmiştir.

Ulus Devlet ve Vatandaş

Ulus devlet anlayışı ilk defa 1648 Vestfalya Antlaşması ile ortaya çıkan bir kavram olup daha sonra 1789 Fransız İhtilali ile güçlenmiştir.

1807

Ulus devletlerinde okul ve ordu ön plana çıkan iki kurum olmuştur.

Modern Avrupa devletleri kalkınmış bir ulus oluşturmak için öncelikli olarak ordu ve eğitime önem vermiştir. Böylece eşitsizlikleri ortadan kaldırmak suretiyle, kaynaşmış bir toplum oluşturmayı amaçlamışlardır.

Osmanlı Devleti'nde Modern Eğitim Kurumları

Osmanlı Devleti 18. yüzyıldan itibaren savaşları kaybetmeye başlayınca, Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmeye başlamıştır. Mevcut ordu ve eğitim düzeninde batıyla mücadele edemeyeceklerini anlayan Osmanlı devlet adamları, Avrupa'dan uzmanlar getirmiştir.

Osmanlı Devleti'nde batının etkisi ile açılan yeni kurumlar şunlardır:

Hendesehane: I. Mahmut zamanında ordunun subay ihtiyacını karşılamak için, batı tarzı açılan ilk askeri okuldur.

Mühendishane-i Bahri Hümayun: I. Abdülhamit tarafından deniz subayı yetiştirmek için 1775'te açıldı.

Mühendishane-i Berri Hümayun: III. Selim tarafından İstanbul'da açılan, batı tarzı eğitim veren kara harp okuludur.

Mekteb-i Harbiye: II. Mahmut tarafından subay yetiştirmek için açılan askeri okuldur.

Mekteb-i Tıbbiye: ordunun sağlıkçı ihtiyacının giderilmesi amacıyla II. Mahmut tarafından açılmıştır.

Mekteb-i Mülkiye: Osmanlı Devleti'nin ilk sivil yüksekokulu olarak, Sultan Abdülmecid zamanında açılmıştır. Günümüzde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi olarak eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir.

1807

Osmanlı'da ilköğretim II. Mahmut tarafından zorunlu hale getirilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde Yabancı Okullar

Osmanlı Devleti'nde azınlıklar tarafından açılan okullar zamanla yabancı devletlerin himayesine girmiştir. Yabancı devletler Osmanlı'yı yıkmak için azınlıkları kullanmıştır. Azınlık okulları yabancı devletlerin belirlemiş olduğu politikalara uygun olarak Osmanlı Devleti'nde yıkıcı faaliyetlerde bulunmuş misyonerlik çalışmaları yapmışlardır. Osmanlı Devleti'nde yabancı okullar özellikle Ortadoğu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve İstanbul gibi stratejik yerlerde açılmıştır. Zararlı çalışmaları görülen bu okullar "Maarif Nezareti" vasıtasıyla denetim altına almaya çalışılmış, ruhsat zorunluluğu getirilmiştir. Osmanlı Devleti 1914 yılında I. Dünya savaşına girdikten sonra, itilaf devletlerine ait olan tüm yabancı okulları kapattı. 1915 yılında çıkartılan Mekâtib-i Hususiye Talimatnamesi ile yabancı ve misyoner okulları ile ilgili kısıtlayıcı kanun yürürlüğe girdi ve bu okullar kapatıldı.

İkinci Abdülhamit Han Döneminde Eğitim

Abdülhamit Han tahtta kaldığı 33 yıllık süre içinde eğitime büyük yatırım yapmıştır. Eğitim faaliyetlerinde Türklerin yoğun yaşadığı Anadolu'ya ağırlık verdi. İlk dereceli okullarda İslamcılık, orta dereceli okullarda ise Osmanlıcılık akımını vermeye çalışan programlar uygulandı. İttihatçıların etkisiyle Türkçülük anlayışı da yavaş yavaş okulların müfredatına girmeye başladı.

Bu dönemde;

- İlk kız idadisi,
- Ziraat ve Baytar Mektebi,
- Gümrük Mektebi,
- Hamidiye Ticaret Mektebi,
- Polis Mektebi,
- Sanayi-i Nefise Mektebi,
- Yüksek Öğretmen Okulu (Darul Muallimin-i Âliye)
- Bağcılık ve Aşı Mektebi,
- Orman ve Maadin Mektebi,
- Çoban Mektebi,
- Zeytincilik ve Yağcılık Mektebi,
- Sulama Drenaj Mektebi,

gibi okullar açıldı.

Ayrıca Osmanlılık bilincini aşılacak adına önemli yerlerde bulunan aşiret liderlerinin çocukları için İstanbul'da "Aşiret Mektebi" açıldı.

Sosyal Devlet ve II. Abdülhamit Han

Sosyal devlet anlayışının ortaya çıkmasını da Sanayi İnkılabı vardır. Sanayi İnkılabı sonucu artan işçi sınıfının sosyal sorunlarını çözmek için bu kavram önce Almanya'da ortaya çıkmıştır. Bu durum Osmanlı Devleti'ni de etkilemiş özellikle II. Abdülhamit Han bu konuda önemli adımlar atmıştır. Abdülhamit Han döneminde çeşitli alanlarda 300'den fazla hastahane inşa edilmiştir. Şişli'de Hamidiye Etfal Hastanesi bu dönemde açılmıştır. Darulaceze, II. Abdülhamit Han'ın yaptırdığı en önemli yardım kurumlarından biri olup bugün de varlığını devam ettirmektedir. Kimsesiz yaşlı ve çocuklar için kurulmuş önemli bir sosyal müessesedir.

Tekaüdlük Sistemi (Emeklilik Sistemi)

Osmanlı'da emeklilik ile ilgili ilk gelişme 1865 yılında Emeklilik Kanununun çıkması ile devlet gündemine girmiştir. II. Abdülhamit Han döneminde sosyal devlet yolunda uygulanan diğer bir uygulama emeklilik sistemi olmuştur. İlk önce askeri amaçlı başlayan emekli sandıkları daha sonra bütün devlet memurlarını kapsamıştır. Bu kurum günümüzde sosyal güvenlik kurumu olarak varlığını devam ettirmektedir.

1107

II. Abdülhamit Han ayrıca yoksullara aylık ve maaş uygulamasını başlatmıştır.

Sivil Toplum Kuruluşlarının Devlet Kurumuna Dönüştürülmesi

Osmanlı Devleti'nde eğitim ve sağlık kurumları vakıflar tarafından yapılmaktaydı. Eğitim ve sağlık sektöründe vakıfların yetersiz kalması üzerine devlet bu konuda da batıyı örnek alarak değişime başlamıştır. Vakıflar XIX. yüzyıla gelindiğinde kuruluş amaçlarını geliştirmekte zorlanmaya başladı. Bu nedenle II. Mahmut Dönemi'nde Evkaf Nezareti kurulmuş ve vakıf yönetimleri merkezileştirilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde Demokratikleşme Hareketleri

Sened-i İttifak (1808)

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı eyaletlerinde mali, idari ve askerî kanunların oluşturduğu zeminin etkisiyle âyan adı verilen zengin bir zümre, gücünü artırdı. Kendisi de bir âyan olan Alemdar Mustafa Paşa'nın desteğiyle tahta çıkan II. Mahmut, otoritesini artırmak ve iktidarını sağlamlaştırmak için tahta geçtikten sonra âyanlarla bir anlaşma yapmıştır.

Âyan: Herhangi bir vilayet ve kazada sözü geçen güçlü nüfuzlu olan ve halk ile hükümet arasındaki işleri idare eden ve halk tarafından seçilen kişilere denir.

Sened-i İttifak'ın Bazı Maddeleri

- Âyanlar padişahın emirlerini yerine getirerek ona sadık kalacaklardı.
- Âyanlar, eyaletlerden devletin asker almasına karşı gelmeyeceklerdi. Karşı gelenlerden bütün âyanlar davacı olacaklardı.
- Hazine gelirlerinin toplanması devletin koymuş olduğu kanun ve hükümlere göre yapılacaktı.
- Âyanlar, İstanbul'da Yeniçeri Ocağı ve diğer ocaklarda isyan çıkarsa emir beklemeksizin gelip isyanı bastırmaya çalışacaklardı.

Sened-i İttifak'ın Önemi

- Devlet, Anadolu'da ve Rumeli'de kendi kendine güçlenmiş ve bir bakıma özerkliğini ilan etmiş olan âyanların varlıklarını, bu senetle kabul edip hukuki hâle getirdi.
- İlk kez bu belge ile bazı yetkilerinden zorunlu olarak vazgeçmesiyle **padişahın yetkileri sınırlandırıldı**.

- II. Mahmut, bu senedin yapılmasını günün koşulları gereği zorunlu olarak kabul etti.
- Osmanlı demokratikleşme ve anayasacılık hareketinin başlangıcı kabul edilir. Bundan dolayı İngiltere'de kralın yetkisini sınırladığı Magna Carta'ya benzetilir.

107

Sened-i İttifak'ın imzalanmasında da Avrupa devletlerinin hiçbir etkisi, rolü ve baskısı olmamıştır.

Tanzimat Fermanı 1839 (Gülhane Hatt-ı Hümayunu)

Tanzimat, Sultan Abdülmecit Dönemi'nde 1839 Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile başlayan 1876 Meşrutiyet'in ilanı ile sona eren döneme denir. Tanzimat, Osmanlı Devleti'ne Batılı anlamında bir düşünce ve yönetim şekli getirmek için Avrupa'dan esinlenerek yapılan programlı bir yenilik ve kültür hareketidir. Bu dönemde Avrupa'ya eğitim için gönderilen öğrenciler vasıtası ile ilk Osmanlı Batıcı aydın kadrosu yetişti. Bu aydın sınıfı Osmanlı modernleşmesinin itici gücü olmuştur. Aydınlar bu dönemde devletin Osmanlıcılık fikriyle kurtulacağına inanılmıştır.

II. Mahmut ve hariciye nazırı Mustafa Reşit Paşa tarafından hazırlanan ferman Sultan Abdülmecit tarafından ilan edildi. Gülhane Parkı'nda halka duyurulduğu için Gülhane Hatt-ı Hümayunu da denilmektedir.

Tanzimat Fermanı'nın Başlıca Amaçları

- Devlet içerisindeki halkın bir kısım haklarını genişletmek, Müslüman ve Hristiyan toplumları siyasi yönlerden birbirine yaklaştırmak
- Avrupalı devletlerin azınlıkları bahane ederek Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasını engelleyerek iç barışı ve bütünlüğü sağlamaktır.
- Fermanın ilan edilmesi sırasında Osmanlı Devleti için güncel sorun olan, Mısır ve boğazlar meselesinin çözülmesinde, Avrupa'nın desteğini alma düşüncesi de etkili olmuştur.

Tanzimat Fermanı ile Kabul Edilen Maddeler

- Vergiler herkesin gelirine göre toplanacak.
- Müslim Gayrimüslim tüm Osmanlı vatandaşları Kanun önünde eşit sayılacak,
- Hiç kimseye yargılanmadan ve sorgulanmadan ceza verilmeyecek,
- Mahkemeler herkese açık olarak yapılacak,
- Kişilere mülkiyet hakkı tanınacak,
- Askerlik işleri düzene sokulacak,
- Müsadere usulü kaldırılacaktı.

Tanzimat Fermanı'nın Önemi

- Padişah ilk kez kanun üstünlüğünü kabul etmiş ve kendi yetkilerini sınırlandırmıştır. Böylece anayasal devlete geçişte önemli bir adım atılmıştır.
- Halk ilk kez yerel yönetimlere katılma imkanı buldu.
- Her gücün üstünde kanun gücünün olduğu kabul edildi. (kanun üstünlüğü ve kanun önünde eşitlik)
- Müsadere usulünün kaldırılmasıyla özel mülkiyet devletin güvencesi altına girdi.
- Cizye vergisinin kaldırılmasıyla ilk kez gayrimüslimler askere alınmaya başlandı.

107

Tanzimat Fermanı tüm Osmanlı vatandaşlarını kapsayan yenilikler içerir. Bu ferman halkın talebiyle ilan edilmemiş, padişahın ve devlet adamlarının iradesiyle ortaya çıkmıştır.

Tanzimat Fermanı ile Batıların Osmanlı iç işlerine müdahale etmesinin önüne geçilmeye çalışılmışsa da Avrupalı devletlerin elçileri, fermandaki bazı maddeleri kullanarak Osmanlı Devleti'nin iç işlerine daha çok müdahale ettiler.

Islahat Fermanı (1856)

İlan Edilme Amacı

- Islahat Fermanı, Kırım Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ne yardım eden İngiltere, Fransa ve Avusturya'nın isteklerini karşılamak ve Paris Antlaşması'nda Avrupalı devletlerin desteğini almak için ilan edilmiştir.
- Tanzimat Fermanı'ndan memnun olmayan azınlıklara daha fazla hak vererek devlete bağlılıklarını ve Müslüman halkla kaynaşmasını sağlamak amaçlanmıştır.

107

Islahat Fermanı'nın ilan edilmesinde Avrupa'da eğitim gören eğitilmiş gençler ve Osmanlıcılık fikri etkili olmuştur.

Islahat Fermanı ile Getirilen İlkeler

- Bütün uyruklar için dinî ibadet ve törenlerin yapılması serbesttir.
- Hristiyanları küçültücü, Müslümanlara oranla fark gözetici, hakaretimiz muamelede bulunulmayacak ve söz söylenilmeyecektir.
- Bütün memurluklar ve okullar herkese açık olacaktır.
- Müslümanlarla Hristiyanlar arasındaki ticaret ve cinayet davalarına karma mahkemeler bakacak.
- Müslüman olmayanlar da askere alınacaktır. Ancak bedeli nakdi ödeyerek azınlıklar askerlikten muaf tutuldular. (Gayri Müslimler ayrıcalıklı hale geldi)

- Müslüman olmayanlar da yerel meclislerde temsil edilecektir.
- Bütün uyruklar için vergi eşitliği sağlanacaktır.
- İltizam Sistemi kaldırılarak vergiler doğrudan alınacaktır.

Islahat Fermanı'nın önemi

- Islahat Fermanı, konu olarak sadece Müslüman olmayan milletlerin ayrıcalıklarını genişletmiş, Müslüman halk için yeni bir hak getirmemiştir. Bu nedenle Islahat Fermanı, Müslümanlar tarafından olumlu karşılanmadı.
- Paris Antlaşması'ndaki, "Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışılmayacak" maddesine rağmen 1856-1876 yılları arasında Islahat Fermanı'na dayanarak yabancı devletler, Osmanlı Devleti'nin iç işlerine daha çok karışmaya başladılar.

Birinci Meşrutiyet'in İlanı ve Kanun-i Esasi'nin Kabulü

Meşrutiyet'in ilanını isteyen ve kendilerine "Genç Osmanlılar" diyen bir grup aydın (Jön Türkler) 1865 tarihinde İstanbul'da "Genç Osmanlılar Cemiyetini" kurdu.

Genç Osmanlılar, yönetimi birçok konuda eleştiriyordu. Genç Osmanlılar Meşrutiyeti ilan etmesi şartıyla İkinci Abdülhamit'i destekleyerek tahta geçmesinde önemli rol oynadılar.

Devletin ve Türk tarihinin ilk anayasası olan Kanun-i Esasi Mithat Paşa'nın başkanlığında kurulan bir komisyona hazırlatıldı.

1107

Islahat Fermanı'nın ilan edilmesinde Avrupa'da eğitim görenler ve Osmanlılık fikri etkili olmuştur.

Osmanlı Devleti; Balkan milletlerine bazı ayrıcalıklar verilmesini isteyen Avrupalıların katıldığı İstanbul Konferansı'nın ilk oturumunun yapıldığı sırada, iç işlerimize müdahale edilmesini önlemek amacıyla "Kanun-i Esasi'yi", Babıali'de toplanan devlet adamları ve halk önünde törenle ilan etti.

Böylece Türklerin ilk yazılı anayasası ortaya çıktı. Haklar ve hürriyetler açısından **bütün Osmanlı vatandaşları anayasa önünde eşit oldu.**

Osmanlı Devleti'nde Seçim

İlk açılan Osmanlı meclisi iki kısımdan oluşur. Meclisi Ayan ve Meclis-i Mebusan Meclis-i Ayan'ın üyelerini padişah seçer ve ömür boyu görevde kalırken, Meclis-i Mebusan'ın üyelerini halk seçer ve görev süresi 4 yıldır. İlk seçimler sorunsuz bir şekilde yapılmış, Türk toplumu demokratikleşme yolunda önemli bir adım atmıştır.

1107

İlk meclis, 115 Meclis-i Mebusan ve 26 Meclis-i Ayan üyesi olmak üzere toplam, 141 üye ile Dolmabahçe Sarayı'nda törenle açılmıştır. (19 Mart 1877)

1107

Kısa bir süre sonra gerçekleşen Osmanlı-Rus Savaşı'nda, Meclis-i Mebusanda bulunan azınlık üyelerinin ayrılıkçı ve devlet düşmanı tavırları üzerine, Sultan Abdülhamit Han meclisi kapatıp anayasayı rafa kaldırdı.

Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemleri'nde Hukuk Alanındaki Gelişmeler

Osmanlı Devleti Tanzimat ile birlikte yeni bir döneme girmiştir. Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde çıkarılan kanunlar da devlet ile toplum ilişkilerini düzenleme ve Avrupa kanunlarıyla entegrasyon düşüncesi etkili olmuştur.

1840 Ceza Kanunu

Tanzimat Fermanı'nın uygulanması için çıkarılan ceza kanunu ile çoban ile vezir eşit tutulmuştur.

1851 Kanunu Cedid

Bu kanun ile eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır.

1850 Ticaret Kanunu

Özel hukuk alanında yapılan ilk kanundur. Yeni ticaret mahkemeleri kurulmuştur.

1858 Arazi Kanunnamesi

Ahmet Cevdet Paşa başkanlığında bir komisyon tarafından hazırlanmıştır. Mîrî araziler çiftçilere mülk haline getirilmeye başlamıştır.

Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye

Ahmet Cevdet Paşa'nın çabasıyla Mecelle Cemiyeti milli bir medeni kanun hazırladı. Mecelle ile şeri kanunlar sistemli bir hale getirildi.

II. Meşrutiyet'in İlanı (24 Temmuz 1908) ve Siyasi Partiler

- İngiltere ve Rusya Reval Görüşmelerinde Osmanlı'nın topraklarını paylaşma konusunda anlaşılarda (9-10 Haziran 1908). Reval Görüşmelerinin basına sızması üzerine İttihat ve Terakki Cemiyeti Abdülhamit Han ve yönetimini bu durumun sorumlusu olarak gösterdiler.
- İttihat ve Terakki'ye göre devleti kurtaracak tek yol II. Abdülhamit Han'ın tahttan indirilmesi ve meşrutiyet rejimine geçilmesiydi.
- Bu amaçla Balkan çeteleri ile başlayan ayaklanma 3. ordunun katıldığı bir isyan hâlini aldı. İttihat ve Terakki Cemiyeti Selanik'te harekete geçerek, 23 Temmuz

1908'de padişaha bir telgraf çekip, Kanun-i Esasi'nin derhâl yürürlüğe konulmasını ve meclisin açılmasını, bu yapılmadığı takdirde isyanın daha kötü bir hal alacağını ilan etti.

- II. Abdülhamit olayların büyümemesi ve devlet otoritesinin yeniden tesis edilmesi amacıyla meşrutiyeti yeniden ilan etti (24 Temmuz 1908).

Meşrutiyetin ilanıyla beraber "Kanuni Esasi" tekrar yürürlüğe girdi. Kanuni Esasi'de yapılan değişikliklerle padişahın yetkileri kısıtlanmış, Mebusan Meclisi'nin yetkileri artırılmıştır. Tam anlamıyla bir meşrutî rejime geçilmiştir.

25 yaşını doldurmuş ve devlete vergi veren erkekler seçimlerde oy kullanma hakkına sahip oldu. 50 bin erkek nüfus adına bir mebus seçilecekti. Mebus adayı olmak için de 30 yaşını doldurmuş olmak ve Türkçe okuma yazma bilmek zorunluluğu getirilmişti.

Birçok siyasi parti olmasına rağmen seçimler İttihat ve Terakki'nin denetimi altında yapıldı.

Yapılan seçimler sonucunda 240 mebus halkı temsil edecekti. Meclis-i Mebusan'ın, 17 Aralık 1908'de açılmasıyla siyasi hayatta yeni bir dönem başladı. **Bu yeni dönem artık çok partili ve parlamentolu bir hale geldi.**

II. Meşrutiyet İle Osmanlı Devleti'nde Kurulan Siyasi Partiler

1. İttihat ve Terakki Fırkası
2. Hürriyet ve İtilaf Fırkası
3. Osmanlı Ahrar Fırkası
4. Fedakârân-ı Millet Cemiyeti
5. Osmanlı Demokrat Fırkası
6. İttihad-ı Muhammediye Fırkası
7. Mutedil Hürriyetperveran Fırkası
8. Islahat-ı Esasiye-i Osmaniye Fırkası
9. Ahali Fırkası
10. Osmanlı Sosyalist Fırkası
11. Millî Meşrutiyet Fırkası

1107

1889'da kurulan İttihâd-ı Osmanî Cemiyeti, 1895'te İttihat ve Terakki Cemiyeti adını almıştır. 1909'da kendini parti olarak ilan eden İttihat Terakki Cemiyeti, 31 Mart Vakası'nın bastırılması ile güçlenmiştir. Bâb-ı Âli Baskını ile hükümeti tamamen ele alan parti, Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devleti idare etmiştir.

Kanun-i Esasi'de 1908 Yılında Yapılan Bazı Değişiklikler

- Hükûmet meclise karşı sorumlu oldu.
- Padişahın mutlak veto yetkisi kaldırıldı.
- Yasa teklifi için gerekli olan padişah izni kaldırıldı.
- Padişahın meclisi açma-kapama yetkisi zorlaştırıldı.
- Sansür yasağı kaldırıldı.
- Siyasi parti kurma hakkı getirilerek çok partili hayata geçiş sağlandı.

Dağılmayı Önleme Çabaları

İlk olarak askerî alanda uygulanmaya başlanan Batıcı reformlar diğer alanlarda da etkisini zaman zaman göstermişti. Devletin kurtarılması meselesi öncelikli konular arasına girmiş ve devleti kurtarmanın hangi yolla gerçekleştirileceği büyük tartışmalara neden olmuştu.

Osmanlıcılık

Osmanlı Devleti'ne tabi Müslim-Gayri Müslim bütün milletleri temsil etmek ve birleştirerek bir Osmanlı milleti oluşturma üzerine kuruludur. Meşrutiyet'in ilanından kısa süre sonra Berlin Antlaşması ile Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın bağımsız olması Osmanlıcılık fikrine büyük bir darbe vurdu.

Osmanlıcılık fikrinin en önemli savunucuları Ali Paşa, Fuat Paşa, Mithat Paşa, Namık Kemal ve Şinasi gibi isimlerdir.

İslamcılık

Osmanlı Devleti'nin sınırlarında ve dünyanın değişik coğrafyalarında yaşayan bütün Müslümanları Osmanlı çatısı altında toplama düşüncesi ortaya çıktı. İkinci Abdülhamit Han, İslam birliği siyasetini gerçekleştirmek için sahip olduğu "halife" sıfatını etkin bir şekilde kullandı. Ancak bazı Arap aşiretlerinin batılı devletler ile iş birliği içine girmesi üzerine etkisi, zayıflamıştır.

Türkçülük (Milliyetçilik)

Avrupalı devletlerin, Tanzimat, Islahat ve Meşrutiyet'e rağmen Osmanlı Devleti'ni parçalamaya yönelik faaliyetlerini durdurulmaması üzerine oluşmuş bir fikir akımıdır. Asıl hedef Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önlemektir. Ziya Gökalp Türkçülük fikrinin fikir babasıdır. **Ziya Gökalp Türkçülüğün Esasları** ve **Kızıl Elma** adlı eserleri yazmıştır.

Ahmet Ağaoğlu, Tekin Alp, Ömer Seyfettin, Fuat Köprülü, Hamdullah Suphi, Kazım Duru ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi aydınlarda Türkçülük akımını savunmuşlardır.

İttihat Ve Terakki Cemiyetinin önemli subayları Enver, Talat ve Cemal Paşalar Türkçülük fikrinin siyasi savunucularıdır

Osmanlı Devleti'nde Darbeler

Sultan Abdülaziz Han'ın 1876 yılında bir darbe ile tahttan indirilmesi, 1876 Darbesi'ni Osmanlı Türk tarihinde darbe tanımlamasına uyan ilk siyasi hareket olması açısından önem taşır. Batıyı örnek alarak yapılan yenilikler Tanzimat aydınları tarafından yeterli bulunmamıştır. Bu dönemde tahta geçen Sultan Abdülaziz bir yandan Osmanlı dış borçları ile mücadele ederken, buharlı gemilerin ortaya çıkmasını fırsat bilerek Osmanlı donanmasını güçlendirdi. Onun döneminde alınan gemilerle **Osmanlı donanması** İngiltere donanmasından sonra dünyanın en güçlü ikinci donanması oldu.

Yine Abdülaziz döneminde **Mektab-i Sultani (Galatasaray Lisesi) açılmıştır.**

Osmanlı Devleti'nin gücünü Avrupalılara tanıtmak amacıyla **Avrupa'yı ziyaret eden ilk padişahtır.**

Döneminde demiryolu yatırımlarına ağırlık verildi. Osmanlı Devleti'nde **ilk defa "metro ve tramvay"** onun döneminde gelmiştir.

Dış borçların ekonomiyi sıkıştırması ve Ali ve Fuat paşaların vefatı üzerine yönetimde yalnız kalan Sultan Abdülaziz Han'ın bulunduğu Dolmabahçe sarayı, orduda etkili olan Hüseyin Avni Paşa öncülüğünde denizden ve karadan kuşatıldı. İhtilalciler Sultan Abdülaziz Han'ı tahttan indirip Topkapı Sarayı'na götürdü. 4 Haziran 1876 Pazar sabahı, Sultan Abdülaziz Han odasında intihar süsü verilerek bilekleri kesilmiş hâlde bulundu. Sultan Abdülaziz'in ölümü halk arasında büyük üzüntüye neden oldu.

Yerine geçen Sultan V. Murat'ın rahatsızlığının artması üzerine Mithat Paşa'nın teklifi ile Sultan II. Abdülhamid Meşrutiyet'i ilan etmesi şartı ile tahta geçmiştir.

1909 Darbesi (31 Mart Darbesi)

1908 tarihinde İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra yönetimde etkili olan İttihat ve Terakki Partisi'nin tecrübesiz yönetimi sonucu savaşlar kaybedilmiş ülke içerisinde huzursuzluk artmıştır. Artan huzursuzluk üzerine İttihat ve Terakki aleyhine yazılar yazan Serbesti Gazetesi baş yazarı Hasan Fehmi'nin Galata Köprüsü'nde katledilmesi üzerine, 1909 tarihinde İstanbul'da halk harekete geçmiş ve olay Meşrutiyet'e karşı bir isyan şekline bürünmüştür. Bu durum Meşrutiyet rejimi destekleyen İttihat ve Terakki partisi ileri gelenleri, Selanik'te bulunan Hareket Ordusu'ndan yardım istemiş, İstanbul'a gelen Hareket Ordusu isyanı bastırmıştır.

1107

Osmanlı tarihinde **rejim karşıtı ilk isyan** 31 Mart vakasıdır (13 Nisan 1909). O zaman kullanılan Rumi takvime göre olay 31 Mart tarihinde gerçekleştiği için 31 Mart Vakası denilmektedir.

Sonuçları

Padişah II. Abdülhamid isyanda hiçbir bağı bulunmamasına rağmen suçlu olduğu gerekçesiyle tahttan indirilmiş yerine Sultan Reşat tahta geçmiştir. Bu isyan sonucunda padişahın yetkileri kısıtlanmış meclisin yetkileri artırılmıştır.

1913 Darbesi (Babiali Baskını)

31 Mart ayaklanması sonucu, II. Abdülhamid Han, tahttan indirildi. Bu gelişmeyle İttihat ve Terakki ülke yönetiminde etkili olmaya başladı fakat tam bir hakimiyet kuramadı (1909).

Balkan Savaşları sırasındaki kötü gidişat, Enver Paşa yönetiminde İttihatçıların Babiali'yi basarak yönetime el koymasına yol açtı. İttihat ve Terakki Cemiyeti böylece hükümeti de ele geçirecek şekilde tek yetkili kurum oldu. (1913).

Balkanlardaki Toprak Kayıpları

1876 darbesi sonrası Osmanlı Devleti'nin iç ve dış siyasette zayıflamasına neden olmuş, devamında meydana gelen 93 Harbi Osmanlı Devleti'nde yıkıcı etkiler bırakmıştır. Osmanlı Devleti'nin toprak kayıplarında Fransız İhtilali'nin yaymış olduğu milliyetçilik akımı etkili olmuştur. Bu anlamda **Kara Yorgi önderliğinde ilk isyan eden ve ilk ayrıcalık kazanan Balkan toplumu Sırlardır.** 1812 Bükreş Antlaşması ile ayrıcalık alan Sırlar, 1829 Edirne Antlaşması'yla yarı bağımsız hale gelmiş, **1878 Berlin Antlaşması ile Karadağ ve Romanya** ile birlikte Osmanlı'dan ayrılarak bağımsız olmuştur.

Rumlar ise Osmanlı Devleti'ne karşı Sırlardan sonra isyan eden ikinci azınlık olmasına rağmen, Yunanistan **1829 Edirne Antlaşması ile bağımsızlık kazanan ilk Balkan Devleti olmuştur.**

Bulgaristan ise 1878 Berlin Antlaşması ile özerklik kazanmış, 1908'de, II. Meşrutiyet'in ilan sırasında çıkan kargaşadan yararlanarak Osmanlı Devletinden bağımsızlığını ilan etmiştir.

II. Meşrutiyet'in ilan sırasında çıkan kargaşadan yaralanan **Giritliler**, 1908'de Yunanistan Krallığı'na katıldığını ilan ettiler.

Bosna Hersek ise 1878 Berlin Antlaşması'ndan sonra Avusturya Macaristan İmparatorluğu tarafından işgal edilmiş, 1908 tarihinde çıkan siyasi kargaşada esnasında Avusturya Macaristan, Bosna Hersek'i kendi topraklarına kattığını ilan etti. **Arnavutluk, Osmanlı Devleti'nden ayrılan son Balkan Devleti'dir.**

İttihat ve Terakki Partisi'nin kötü yönetimi sonucu Arnavutlar isyan etmiş nihayet Balkan Savaşları'ndan sonra sınır bağlantısı kalmayan Arnavutluk 1912 yılında bağımsız olmuştur.

1. Aşağıdakilerden hangisi Edirne Antlaşması'ndan sonra bağımsızlığını ilan etmiştir?

- A) Bulgaristan
- B) Yunanistan
- C) Ermenistan
- D) Arnavutluk

2018 Aralık

2. Kapitalizme bir tepki olarak doğan ve kapitalizmin özel mülkiyet, piyasa ekonomisi ve kâr esasına karşı çıkan ideoloji aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sosyalizm
- B) Liberalizm
- C) Romantizm
- D) Merkantilizm

2018 Aralık

3. Yeniçeri Ocağı hangi Osmanlı padişahı döneminde kaldırılmıştır?

- A) III. Selim
- B) II. Abdülhamit
- C) Abdülaziz
- D) II. Mahmut

2018 Aralık

4. Avrupa Kıtası'ndaki ilk Osmanlı demir yolu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İzmir-Aydın Demir Yolu
- B) Kahire-İskenderiye Demir Yolu
- C) Cenova-Köstence Demir Yolu
- D) Beyrut- Şam Demir Yolu

2018 Aralık

5. Aşağıdaki okullardan hangisi III. Mustafa Döneminde deniz subayı ve mühendisleri yetiştirmek amacıyla açılmıştır?

- A) Mühendishane-i Bahri-i Hümayun
- B) Mühendishane-i Berri-i Hümayun
- C) Mekteb-i Tıbbiye
- D) Mekteb-i Harbiye

2018 Aralık

6. Darülaceze ve Hamidiye Etfal Hastanesi aşağıdaki Osmanlı padişahlarından hangisi döneminde açılan kurumlardandır?

- A) III. Mustafa
- B) III. Selim
- C) II. Abdülhamit
- D) II. Murat

2018 Aralık

7. "Tekâütlük Sistemi" aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

- A) Sanat
- B) Emeklilik
- C) Sağlık
- D) Ulaşım

2018 Aralık

8. Aşağıdakilerden hangisi Abdülmecit Dönemi'nde ilan edilmiştir?

- A) I. Meşrutiyet
- B) Kanun-i Esasi
- C) II. Meşrutiyet
- D) Tanzimat Fermanı

2018 Aralık

9. İltizam sisteminin kaldırılmasına aşağıdakilerden hangisiyle karar verilmiştir?

- A) Islahat Fermanı'yla
- B) Tanzimat Fermanı'yla
- C) Kanun-i Esasi'yle
- D) Sened-i İttifak'la

2018 Aralık

10. Türk toplumunun ilk yazılı anayasası hangi Türk devleti döneminde kabul edilmiştir?

- A) Osmanlı Devleti
- B) Büyük Selçuklu Devleti
- C) Türkiye Selçuklu Devleti
- D) Türkiye Cumhuriyeti Devleti

2018 Aralık

11. Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nin dağılmasını önlemeye yönelik olarak ortaya atılan fikir akımlarından biri değildir?

- A) Osmanlıcılık
- B) Türkçülük
- C) Devletçilik
- D) İslamcılık

2018 Aralık

12. 31 Mart Darbesi sonunda tahttan indirilen Osmanlı padişahı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Abdülaziz
- B) II. Abdülhamit
- C) Abdülmecit
- D) III.Selim

2018 Aralık

13. Osmanlı Devleti'nde Bâbüâli Baskını ile iktidarı ele geçiren siyasi parti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Osmanlı Ahrar Fırkası
- B) Hürriyet ve İtilaf Fırkası
- C) Osmanlı Demokrat Fırkası
- D) İttihat ve Terakki Fırkası

2018 Aralık

14. Aşağıdakilerden hangisi Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı kavramlardan değildir?

- A) Milliyetçilik
- B) Millî egemenlik
- C) Laiklik
- D) Sömürgecilik

2020 Temmuz

15. Çarlık Rusyası'nın Bolşevik İhtilali ile yıkılmasına neden olan akım aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sosyalizm
- B) Kapitalizm
- C) Nasyonalizm
- D) Merkantilizm

2020 Temmuz

16. Aşağıdakilerden hangisi 1830 İhtilalleri'nin sebepleri arasında değildir?

- A) Ekonomik hayatın ancak liberalizm ile gelişeceğine inanılması
- B) Avrupa halklarında özgürlük arayışının gittikçe yaygınlaşması
- C) Kralların anayasanın sınırlarını daraltmak istemeleri
- D) İşçi sınıfının siyasi yaşamda bağımsız bir güç olarak doğması

2020 Temmuz

17. Aşağıdakilerden hangisi II. Mahmut Dönemi'nde açılan okullardandır?

- A) Mühendishane-i Bahri-i Hümayun
- B) Mekteb-i Maârif-i Adliyye
- C) Mühendishane-i Berri-i Hümayun
- D) Sanayi-i Nefise Mektebi

2020 Temmuz

18. Emekli sandıkları hangi Osmanlı padişahı döneminde kurulmuştur?

- A) III. Mustafa
- B) III. Selim
- C) II. Abdülhamit
- D) II. Murat

2020 Temmuz